

O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida 2014-yil 19-dekabrda 0055-raqam bilan qayta ro'yxatga olingan.

2020-yil. 7-son.

Bosh muharrir

Bahodir JOVLIYEV

Tahrir hay'ati:

Sherzod SHERMATOV
Dilshod KENJAYEV
Maqsudxon YO'LDOSHEV
Qozoqboy YO'LDOSHEV
Nizomiddin MAHMUDOV
Nargiza RAHMONQULOVA
Yorqinjon ODILOV
Mamatqul JO'RAYEV
Nasirullo MIRKURBANOV
Jabbor ESHONQULOV
Valijon QODIROV
Nilufar Namozova
Lutfullo JO'RAYEV
(bosh muharrir o'rinbosari)

Sahifalovchilar:

Akmal FARMONOV
Gulnoza VALIYEVA

Nashr uchun mas'ullar:

Nilufar NAMOZOVA
Nigora URALOVA
Emma TOROSYAN

Tahririyat manzili:

100038, Toshkent shahri Matbuotchilar

ko'chasi 32-uy.

Telefon: (98) 121-74-16,

(71) 233-03-10,

(71) 233-03-45,

(71) 233-03-67.

e-mail: til_adabiyot@umail.uz

web-sayt: www.tilvaadabiyot.uz

Jurnaldan ko'chirib bosilgan maqolalar "Til va adabiyot ta'limi"dan olindi, deb izohlanishi shart.

Jurnalda nashr etilgan maqolalarda mualliflarning tahririyat nuqtayi nazariga muvofiq kelmaydigan fikr-mulohazalari bosilishi mumkin.

Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqriz qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Bosmaxonaga 15.08.2020-yilda topshirildi. Ofset usulida chop etildi. Qog'oz bichimi 60x84/8. Shartli bosma tabog'i 6,0. "Times" garmiturasi. 10, 11 kegl. "SANO-STANDART" MCHJ bosmaxonasida chop etildi. Manzil: Toshkent sh. Olmazor tum., Shiroq ko'chasi. Buyurtma Adadi 4100 nusxa. Bahosi kesilishgan narxda.

1991-yildan chiqa boshlagan

TIL VA ADABIYOT TA'LIMI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
XALQ TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ
ЖУРНАЛ МИНИСТЕРСТВА
НАРОДНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРЫ LANGUAGE AND LITERATURE TEACHING

SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL JOURNAL OF THE MINISTRY
OF PUBLIC EDUCATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

MUNDARIJA

Bahodir KARIM. Avloniy ziyosi	ADABIY TAQVIM	3
Aziza SAYDULLAYEVA. Ta'lim mazmunini takomillashtirish: o'quv dasturi va darsliklar	DOLZARB MAVZU	5
Feruza DARMONOVA. Adabiy ta'limdagi muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha mulohazalar	MULOHAZA	7
Safo MATCHONOV. Adabiyot darslarida tahlil va talqin uyg'unligi	METODIK TAVSIYA	8
Ruqiya ASHURBAYEVA. Ona tili fanini o'qitishda integrativ yondashuv	ILG'OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR	12
N.JURAYEVA, H.IBROHIMOVA, R.YAXSHIBOYEVA, N.MADAMINOVA. "ng" harf birkmasi elektron bazasini tuzishda klassifikatsiyalash va sistemalash muammolari		14
Mullaboyeva MUKARRAMXON. Shakkidosh so'zlar		15
Mokhira JURAEVA. Improving students' polilogic speech skills in round table discussions		18
Dildor NURMUHAMEDOVA. O'quvchi nutqi - milliy til ko'zgusi	TAHLIL	20
Xolbib QURBONOVA. Til ta'limida kompetensiyaviy o'qitish		22
Nafosat ZIYATOVA. O'tkir Hoshimov asarlarida qo'llangan Islamlarning asardagi vazifasi		24
Ra'no TOBAROVA. Ona tili darslarida o'zbek badiiy nutqi zoonimlarini o'rganish		25
Marvarid NURBAYEVA. Alisher Navoiy asarlarida farzand tarbiyasi		27
Uzoq JO'RAQULOV. Lirik shoirning epik qamrovi		28
Odina ABOBAKIROVA. O'zbek bolalar hikoyachiligining janr xususiyatlari		31
Feruza IKROMXONOVA. Tarixiy asarlarning tarixiy-qiyosiy tipologiyasi		33
Ziyoda QARSHIBOYEVA. Eski dardning yangi ovozi	TADQIQOTLAR	35
Nigina NE'MATOVA. Murakkab sintaktik qurilmalar haqida ba'zi mulohazalar		37
Anvar IBAYEV. Komparativistika muammolarining nazariy asoslari xususida ayrim mulohazalar		39
Parvina OMONOVA. Zamonaviy mediada fakt-checking platformalarining o'rni va ahamiyati		42
Nurjamol NORMATOVA. Talabalarda xorijiy til og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishning psixologik asoslari		44
Iroda PARDAYEVA. "Tarixi muluki Ajam" masnaviyi - hakimona tafakkur mahsuli		46
Abdumannon HASANOV. Chorvachilikda faol qo'llanuvchi ba'zi dialektizmlar xususida		48
Matluba JABBAROVA. Mumtoz lirikada Jamshid talqini		50
Gulruxor ERGASHEVA. Bilingual ta'lim muhitida o'zbek tilini xorijiy til sifatida o'qitish		52
Atayev SHUKUR-ALI. Yozuv malakasini shakllantirishda musiqa va nazmning ta'siri	KICHIK TADQIQOT	54
Xolmo'min FAYZULLAYEV. "Qoraqayun" romanida inson va tabiat uyg'unligi falsafasining poetik tasvirlanishi		56
Shohidaxon ISAKOVA, Zilolaxon ISAKOVA. Lyusen Keren - temurshunos olim		58
Gulchiray HAYDAROVA. "Shodligim ko'kka sig'mas..."		59
Norbekov RAHMATILLA. Abdulla Oripov dostonlarida milliy qadriyatlar talqini		60
Otabek ISMATULLAYEV. Ertak terapiyasi asosida aqli zaif bolalar muloqotini rivojlantirish		62
Ravshanxo'ja RASULOV. Kelajak - til sohiblariniki		63
Shoira JABBAROVA. Muqobilisiz leksika o'zga tilda qanday tarjima qilindi?		64
Gulzoda SOATOVA. "To'nyuq" yodnomasidagi Tonuq ismining o'qilishi va ma'nolari		65
Faridaxon TURSUNOVA. Kalvak maxzum nutqida folklor an'analarga xos so'zlarning qo'llanilishi		67
Umidjon EGAMOV. So'z naqshinkorligi		69
Feruza MAMATOVA. Ba'zi oilaviy munosabatlar stereotiplarining maqollarda aks etishi		70
Mirzaeva IRODA. Analysis of ielts writing task two criteria	ЛУЧШИЙ УЧИТЕЛЬ-ФИЛОЛОГ - 2020	71
Erkin ЖЕКСЕНБАЕВ. Описание быта и традиций старой махаллы в повести Г.Гуляма «Озорник»	МЕТОДИКА. ОПЫТ	73
Альмира АБУТАЛИПОВА. Узбекская литература второй половины XX-начала XXI века. Обзор литературного процесса. Саид Ахмат. «Бунт невесток»		75
Аль-Мария БАБАРАХИМОВА. Интерактивные методы на занятиях по русскому языку	ИСПОЛЬЗУЙТЕ ЭТИ МАТЕРИАЛЫ	77
Шахло БОТИРОВА. Об обучении студентов филологии основам анализа и литературным терминам	ИЗ ОПЫТА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ	82
Сауле ТУРЛАНОВА. Применение тренировочных упражнений на занятиях по русскому языку в узбекских группах вуза	ЯЗЫКОЗНАНИЕ	83
Тахмина МАНСУРОВА. Предмет, задачи и проблемы методики русского языка в национальной школе		84
Евгений МАЛИНОВСКИЙ, Муштари РУЗИЕВА. О некоторых наблюдениях над особенностями русского субстанданта		87
Камила ХАСАНОВА. Иноязычные заимствования в узбекском языке		89
Вероника МЯКОТА. Транслитерация арабских антропонимов на русский язык	ИЗУЧАЕМ ИНОСТРАННЫЕ ЯЗЫКИ	90
Навруз МАДАЛОВ. Методические рекомендации по обучению иностранному языку взрослых	ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ	93
Рубен НАЗАРЬЯН. Литературная мистификация в рассказе А.Н.Толстого «Портрет»		95
Виктория ПУЛАТОВА. Несколько слов о природе и композиции мультикультурного романа	НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ	97
Светлана ИМ. Значимость морфонологических явлений при изучении русского языка носителями агглютинирующих языков		99
Erkin КЕНЕНБАЕВ. Невербальные средства коммуникации в социальных сетях Интернета	СВЕТ НЕГАСНУЩИХ ИМЕН	100
Анатолий ЛИХОДЗИЕВСКИЙ. «Истина человека - то, что делает его человеком»		103

AVLONIY ZIYOSI

O'zbek jadid allomalarining hayot yo'li, ijtimoiy faoliyati ibratli, so'zlari hikmatli. Millat va Vatan, ma'rifat va ma'naviyat ularning dardi, qayg'usi, amali va a'moli edi. Ular shu el-yurt istiqboli uchun dard chekdi, qayg'urdi, g'amga botdi, o'yga toldi. Ular yangi usul ta'lim maktablari ochib, farzandlarni savodli qildi, fikrini o'stirdi, dunyoni tanitdi. Ular teatrdan tamoshalar qo'yib, ijtimoiy, maishiy muammolarni sahnaga ko'chirdi va o'sha "ibratxona" oraqli olamga ibrat nazari bilan qarashni tashviq qildi. Adabiy asarlarida kundalik turmush muammolarining adabiy manzaralarini aks ettirdi. Shunday ishlar bilan mashg'ul bo'lgan mo'tabar jadid allomalar qatorida Abdulla Avloniy ham bor.

Abdulla Avloniy (1878–1934) Toshkent shahrining Mergancha mahallasida tug'iladi. O'z zamonasi bolalari qatori avval eski maktabda, keyin madrasada ta'lim oladi. Uning hayoti va ijod yo'li barcha maslakdoshlari kabi turli-tuman va serqirra. O'z e'tirofiga ko'ra, yoshligida hunar o'rganadi; "g'isht quyish, suvoqchilik, pechkachilik, duradgorlik ishlari" bilan shug'ullanadi. Turmush tashvishlarining naq ichida yashaydi. Eng muhimi, bo'lajak adib zamona yangiliklariga qiziqadi. Yangi usuldagi maktab ochib bolalarga ta'lim beradi. Muallimlikdan tashqari keyinchalik u matbuotchi, adib, jamoatchi, elchi, jurnalist sifatida taniladi. 1907-yili "Shuhrat" gazetasini chiqaradi. Gazetaning o'nta soni chiqar-chiqmas ta'qiqqa uchraydi. 1913-yili "Turon" teatr truppasini tuzadi. Sahnada o'zi rollar ijro etadi, ya'ni mushaxxis-aktyorlik ham qiladi.

Hayotdan olgan saboqlarini sahnaga, badiiy asarlarga ko'chiradi. Uning "Hijron" tahallusi bilan e'lon qilgan she'rlarida da'vatkorlik, yaxshilikka chaqiruv, jaholatni qoralash ohanglari kuchli. Jumladan:

*Yaxshi birla yursa, har kim maqsudi hosil bo'lur,
Yursa nodonlar ila, bir kun borib qotil bo'lur.
Kattalar qilgan nasihatni kichiklar olmasa,
Oqibat xulqi buzuq bir beadab johil bo'lur.*

Shoirning axloqiy dasturi shunday. Avloniyning bir necha juzdan tarkib topgan "Adabiyot yoxud milliy she'rlar" majmuasi o'z vaqtida shuhrat topdi; maktablarda o'qitildi. Uning she'rlarida ma'rifatparvarlik, jadidona g'oyalar, xususan, ilm-ma'rifatni ulug'lash mavzusi yetakchi o'rinda turadi. She'rlarini shunga mos "Maktab", "Maorif nadur", "Jaholatdan nafrat", "Ilm ahvolindan bir manzara", "Ilmga targ'ib", "Ilm" kabi nomlar bilan atadi. "Maktab" she'rida yozadi:

*Maktab ko'ngilni zulmat-u g'amdand qilur xalos,
Maktab kalidi, ochquchidur bobi rohating.
Maktab dilingga solg'usi ilm-u fununni,
Maktab ziyoda qilg'uchidur aql-u hikmating...*

Maktabning martabasini, maorif haqiqatini, ilm-ma'rifat qiymatini va muallim hurmatini adib shu toifa she'rlarida ta'rifi qilib maqtaydi.

Avloniy fikricha, ilm barcha xursandliklar uchun ma'dan, barcha fazl-u karamlar manbayidir. Ilmsizlar uchun jahonning keng ayvoni torlikka aylanadi, ilmsizlarga butun "dard-u alam yor" bo'ladi, ilmsiz odam tirikchilik yo'llarida adashadi. "Ilm – ikki jahon shavkatining barposi". "Ilm – bir nuri ziyo", uning jilosi ketmaydi. Ilm nuri odamni aziz qiladi, ilmli xor-u zor bo'lmaydi. Shoir o'z qalamiga xitob qilib yozadi:

*Ayo ey sohibi urfon! Vatan bog'inda faryod et!
Otib tashla aroding eski odatlarni, barbod et!
Maorif-la funun tahsilina qil rahnamolig' san,
Qarong'uda qolan millatni nuri ilma irshod et!*

Ilm nuri, ilm manfaati, ilm yo'li, ilm saodati – bular shoir nazmida juda ko'p takrorlanadi. Abdulla Avloniy ilmni ulug'lab yana yozadi: "Ilm inson uchun g'oyayi oliy va muqaddas bir fazilatdur. Zeroki ilm bizga o'z ahvolimizni, harakatimizni oyna kabi ko'rsatur. Zehnimizni qilich kabi o'tkur qilur. Savobni gunohdan, halolni haromdan, tozani murdordan ayurub berur. To'g'ri yo'lga rahnomolik qilub, dunyo va oxiratda mas'ul bo'lishimizga sabab bo'lur. Ilmsiz inson mevasiz daraxt kabi dur...". Darhaqiqat, ilm inson qalbiga sayqal beradi, ma'naviy-ruhiy dunyosini yoritib go'zallashtiradi. Insonni ulug'laydi. "Ilm" so'zi oddiy o'qish-yozishdan tortib, cheksiz koinotning haqiqatini, insondek murakkab xilqatning mohiyatini anglash, bilish kabi qator tushunchalarni o'zida jamlaydi. Garchi ilmga mohiyat e'tibori bilan diniy va dunyoviy tarzda tasnif berilsa ham, ular orasida, aynan inson ma'naviyatiga aloqadorligi jihatidan, ziddiyat yo'q. Aksincha, biri ikkinchisini to'ldiradi, mukammallashtiradi. Qora bulut quyoshning yuzini qoplab, nurlarini to'sib olgandek, jaholat, xurofot va bid'at ham haqiqat yog'dusini xiralashtiradi. Oydin tushunchalar rangini qoraytiradi. Teran fikrlarni mujmallashtiradi.

Abdulla Avloniy insonga badan tarbiyasi bilan birga fikr tarbiyasi muhimligini aytadi. Yaxshi tarbiya olgan odamning fikri quvvatli, ziynatli va keng bo'ladi. "Fikr oynasi"ni zang bosadigan bo'lsa, ruhi nursizlanadi.

Abdulla Avloniy she'rlarida yor, gul, bulbul, yil fasllari – bahor, yoz, kuz, qish kabi obrazlar uchraydi. Ammo ularning mazmuni, mohiyati an'anaviy mumtoz she'riyatdagi ramzlarga nisbatan farq qiladi. Jadid shoirlari nazmidagi obrazlarning yangicha mazmun kasb etganiga diqqat qaratgan jadid munaqqidi Vadud Mahmud yozadi: "Bu shoirimiz ham oshiqdur, ma'shuqasi xalqdur, millatdur. Millat va xalqiga muhabbati uning ishqidur... Uning bu hayajonlari yasama emasdur, chin-dur, tabiiydur. U ko'z yoshi to'ksa, millat uchun to'kadur,

birovdan xafalansa, millat holiga boqmagani uchun xafalanadur. Birovdan xursand bo'lsa ham millati, xalqi uchun bo'ladur". Samarqandlik jadid shoir Sidqiy Ajziy munosabati bilan aytilgan bu fikrlar Avloniy ijodiga ham mos keladi. Zero Abdulla Avloniy ham eski va yangi davr, eski va yangi adabiyot rishtalarini bog'lovchi ijodkor edi. U ham qadimiy sharq she'riy shakliga o'z ijtimoiy-adabiy qarashlarini olib kirgan va shu yo'l bilan millatni ilm-ma'rifatga, o'zligini anglashga, umuman, ma'nan uyg'oq bo'lishga chorladi. Abdulla Avloniy avlodini adabiyotshunos Abdurahmon Sa'diy va'z-nasihatlar yozgan "o'gitchi shoirlar" deb atagan edi. Umumiy birlikka erishish, millat va el-yurti yuksaltirish, o'quv va maktab-maorif ishlarini rivojlantirish, ilm va hunarni targ'ib etish, iqtisodiy va ma'naviy ahvolni yaxshilab, madaniy jihatdan taraqqiy qilish – "o'gitchi shoirlar" qalbidagi ezgu niyatlar edi. Shu bilan birga Abdulla Avloniy qatoridagi shoirlar haqida A.Sa'diy XX asrning 20-yillarida: "Ular XV asrning tili, uslubi, shaklini, vaznini XX asrda biroz yengillashdiraroq davom ettirdilar", deb yozdi. Bu fikrda ham asos bor.

Jadid shoirlari o'tgan asr avvalida turk shoirlariga er-gashdi, fuzuliyona nazmiy mashqlarini taqdim etishdi. Shuning uchun ham Avloniy she'rlarida "Maskani firdavs bog'indan xabar berganlar", "Har darding o'lur chorasi, har yig'layan o'lmaz", "Bunlarning turmushlari bir darsi ibrat go'starur" kabi fuzuliyona misralar kuzatiladi. Shuningdek, "bola", "bor", "yig'lasin", "ko'rsat", "ayladi" kabi o'nlab so'zlar o'rni bilan "jo'juq", "vor", "og'lasun", "go'star", "aylayur" singari muqobili aralash qo'llaniladi. Bunga o'xshab "she-vada Fuzuliy yo'lini tutgan" holatlari Avloniylardan o'tib, Cho'lponning ayrim she'rlarida ham davom etdi. So'ngra to'xtadi. Fikrda uyg'onish va millat fikrini uyg'otish, badiiy adabiyot – she'riyat tilini yangilash, yangicha adabiy shakllarni sinab ko'rish barcha jadid adiblari, jumladan, Avloniy ijodiga ham xos xususiyat sanaladi. Dunyo adabiyoti namunalariga mos roman va hikoya janri, shu bilan birga dramatik asarlar ham jadid adabiyoti negizida maydonga keldi. Behbudiyning "Padarkush"idan keyin Nusratulla Qudratulla, Abdulla Qodiriy, Hoji Muyin, Hamza Hakimzoda Niyoziyalar o'z dramalari bilan maydonga chiqdi. Adabiyotshunos Shuhrat Rizayev "Jadid dramasi" kitobida "o'zbek jadid dramaturgiyasining shakllanish davrida nisbatan ko'p pyesalar yozgan musanniflardan" biri sifatida Abdulla Avloniy faoliyatiga alohida urg'u beradi. [1:117–122] Darhaqiqat, Abdulla Avloniy "Advokatlik osonmi?", "Pinak", "Biz va Siz", "Portugaliya inqilobi" kabi dramalar yozgani, sahnada rollar ijro etgani, rejissorlik qilgani ma'lum.

Avloniy jadid adiblari qatori hayotga, ijtimoiy tuzumdagi o'zgarishlarga umid bilan qaraydi. Shuning uchun ham yangi sho'ro hukumatining topshirig'i bilan 1919–1920-yillarda Afg'onistonda bosh konsul bo'lib ishlaydi. Biroq uning faoliyati uzoqqa cho'zilmaydi. Chorizm bilan bolsheviklarni qiyoslaydi va orada deyar-

lik farqni ko'rmaydi. "Afg'on sayohati"ning bir sahifasida afsus bilan:

Dunyo kezdim, ko'bni ko'rdim, hech haqiqat ko'rmadim,

Hurriyat nomin eshitdim, lek adolat ko'rmadim...

Qayda borsang g'olibi mag'lubni aylar poymol,

Marhabo, ey hurriyat, sandan muruvvat ko'rmadim, –

deb yozadi. Ko'p orzu-umidlari ro'yobidan ko'ngli qolgan Avloniy Afg'onistondan qaytgach, xususan, 20-yillardan keyin o'zini muallimlikka urdi. Matbuotdagi chiqishlari nisbatan kamayganini sezgan Abdulla Qodiriy kulgi yo'sinda: "Abdulla Avloniy – bir mahal qarmisar tegib, kutulmagan joyda qorakosov bo'lib qoldi. Hozir o'choq kavlashdan boshqag'a yaramaydir" [2:245], deb yozdi.

Biroq Abdulla Avloniy o'zbek millatining bir ziyolisi bajarishi mumkin bo'lgan ma'naviy-ma'rifiy vazifalarni bajardi. Xususan, uning millat tarbiyasi bobida qayg'urib, Sa'diy Sheroziyning axloqiy risolalariga havaslanib "Turkiy Guliston yoxud axloq" nomli didaktik ruhda yozgan asari shuhrat topdi. Avloniyning "tarbiya bizlar uchun yo hayot – yo mamot, yo najot – yo halokat, yo saodat – yo falokat masalasidir" degan hikmati aynan yuqorida nomi aytilgan kitobidan olingan.

Milliy til va milliy adabiyotga urg'u berib yozadi: "Har bir millatning dunyoda borlig'in ko'rsatadurgan oyinayi hayoti til va adabiyotidir. Milliy tilni yo'qotmak millatning ruhini yo'qotmakdur... O'zi bilgan-bilmagan turli tillarning so'zlarini "aralash-quralash qilmak tilning ruhini buzadur". Rost gap.

"Nafsning rohati, qalbning matonati, fikrning salomati, vijdonning halovati halim tabiat bilan hosil bo'lur. Chunki halim kishilar har qancha quvvat va qudrat sohibi bo'lsa ham, o'zidan o'jiz kishilarga shiddat ila muomala qilmas. Fikri salomat kishilarning qalbi halim, tab'i karim bo'ladi". Tarbiya bobida bunday hayotiy hikmatlar, Payg'ambarimiz (s.a.v.) hadislar, dunyo allomalarining aforizmlari bilan to'yintirilgan Abdulla Avloniyning "Turkiy guliston yoxud axloq" asari hamon o'z qadr-qimmatini saqlab keladi.

Gohida jadidlarning bir xildagi fikrlari nashrlardan nashrlarga, kitoblardan kitoblarga, maqolalardan maqolalarga ko'chib yuradi. Holbuki, bu adiblar ijodiy merosidan ko'chirma olishga va, eng muhimi, olingan ko'chirmalar hikmatiga amal qilishga arziydigan mulohazalar ko'pchilikni tashkil etadi. Abdulla Avloniy asarlari fikrimizga dalil bo'ladi. Avloniy fikriga ko'ra, eng afzal xulqlardan biri "nazari ibrat", ya'ni dunyodagi har narsaga ibrat ko'zi bilan qarashdir. Olamga ibrat ko'zi bilan qaramagan odam haqiqat nurlaridan bebahra qoladi. Jumladan, o'tgan ajdodlarning ma'naviy mulkiga, Abdulla Avloniydek adiblar ijodiga ham aynan bugun ibrat nazari bilan qarash lozim. Shunda haqiqat zuhur etadi, shunda ma'rifat nuridan ko'ngillar yorishadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sh.Rizayev. Jadid dramasi. – Toshkent: Sharq, 1997.
2. Abdulla Qodiriy. 3-jild. Diyorlari. – Toshkent: "Info Capital Group" nashriyoti, 2017.